

פניני הרמז

זמני עיה"ק ירושלים תובכ"א:

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובכ"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ר

הזלח"נ - T:13 / צאת השבת [ר"ת] - 9:06

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

תמות נפשי מות ישרים. (כג. י.), היאך העיז לבקש שטות כזה? וגם מה שנקט כאן כנוי ישרים? י"ל עפ"י מה שביארנו במ"א אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, עצמות האור הוא להצדיק ובהשפעתו מושפעים ישרי לב [ושור"ר כן בסידור בשם הגר"א אור זרוע לשון זכר וכו' ולישרי לב שמחה לשון נקבה, המושפעים, והם הלויים המתקדשים ע"י התלוותם לכהנים]. והנה בלעם ראה את עצמו כאן נטפל לעושי מצוה שעל ידו באה להם שבח וברכה, והוא שחשב עצמו להישרים שיכולים לקבל שפע מישראל ולהתלוות להם, וביקש ותהי אחריתו כמוהו.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "מלכותא בלי תגא"

ומתוך ספר בית אב שיחות החדש - נאמר בשנת תשכ"ז לפ"ק. א.ה. מאמר נלהב זה הוא מסדרת מאמרי התקופה שנשא רבינו ראש הישיבה שליט"א בעת מלחמת 'ששת הימים' באה"ק, כאשר ניצב כארי בשער לעמוד במחאה נגד ערבוביית גדולה בעולם, ששרה אז גם בקרב מחנה החרדים

נתתיך וגו', ונביא שעמד מן הגוים העמיד פרצה לאבד את הבריות מן העולם, ויש מקום עיון בזה במה משתווה גדולתם, ובמה מובדלים גדולי ישראל לגדולי אוה"ע?

בקהלת (ו. יד.): "ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעמת זה עשה האלהים על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה", ובגמרא חגיגה (דף טו.): "יצתה בת קול ואמרה שובו בני שובכים חוץ מאחר אמר הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתנהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות רעה נפק אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולאן אלישע בן אבויה את עקר פוגלא ממישראל בשבת ויהב לה

איתא בילקוט פרשת וזאת הברכה (רמז תתקסו): "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באמות העולם קם, ואיזה זה בלעם בן בעור" ע"כ, ואיך יובן לדמות בלעם למשה רבינו ע"ה, ומה דמיון יש בין זה לזה, וע"י עוד במדרש פרשת בלק (כ, א), וז"ל: "כשם שהעמיד מלכים וחכמים ונביאים לישראל, כך העמיד לעובדי כוכבים, העמיד שלמה מלך על ישראל ועל כל הארץ, וכן עשה לנבוכדנצר, זה בנה בית המקדש ואמר כמה רננות ותחנונים, וזה החריבו וחרף וגדף כו' ראה מה בין נביאי ישראל לנביאי עובדי כוכבים, נביאי ישראל מזהירין את ישראל מן העבירות, שנאמר ואתה בן אדם צפה

אמרה אחר הוא שאל אחר את ר"מ לאחר שיצא לתרבות רעה א"ל מאי דכתיב גם את זה לעומת זה עשה האלהים אמר לו כל מה שברא הקב"ה ברא כנגדו ברא הרים ברא גבעות ברא ימים ברא נהרות אמר לו ר"ע רבך לא אמר כך אלא ברא צדיקים ברא רשעים ברא גן עדן ברא גיהנם כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים אחד בגן עדן ואחד בגיהנם זכה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם" ע"כ.

יש לבאר הגמרא עפ"י מה שמצאנו בספר הק' דרך השם להרמח"ל וצ"ל אשר כבר דברנו על זה (בית אב שיחו החדש פרשת חקת - בלק מאמר ז), שישנה השפעה מצד הארתו ית"ש והוא השפעה לטובה, ומקורה בתפלה שאדם מתפלל, אך יש גם השפעה מצד הנסתר והיא גורמת הירוס ואבדון ר"ל, כעת מצאנו עוד מש"כ שם (פרק ג חלק ב), וז"ל: "והנה גזר וחקק שבהזכיר ברואיו את שמו ימשך להם ממנו הארה והשפעה, וכענין שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך כו' ואמנם בהמשך ההשפעה תולד בהכרח התולדה המחוקקת לה ויתפשט הענין בכל ההשתלשלות מן הראש ועד הסוף וכמו שכתבנו".

ועוד שם: "ואמנם עוד ענין אחד חקק הבורא יתברך שמו על זה הדרך, והוא כי הנה המלאכים כלם בכל מדרגותיהם הנה נמסר בידם כח לפעול פעולות מה שנמסרו להם והנה אינם פועלים בתמידות אלא כפי הסדר שהסדר להנהגה הטבעית התמידית של העולם אמנם יש בכחם שיכולים לפעול ממין הפעלה ההיא יותר ממה שפועלים בתמידות וביותר כח וחזק שלא כסדר התמידי ובוזה הדרך יפעלו פעמים רבות במעשה הנסים והנפלאות שיחדשו בעולם כפי רצונו יתברך בעת שירצה" כו' עכ"ל, והאריך לבאר שהשפעות אלו תלויים ומותנים בקירוב אליו ית"ש ודבקות בדרכיו, וכל אשר ירבה בזה יצלח הדבר ביד העושה.

ועוד כתב שם וז"ל: "והנה אחרי היות גזרת חכמתו שיהיה בעולם טוב ורע היה הסדור שימצא באמת הרע בכל המדרגות שאפשר לו להמצא ותהיה העבודה לאדם שימנע ממנו השליטה והפעלה בכל דרכיו ומדרגותיו עד שיוסר ענינו לגמרי מן הבריאה כלה, ואולם תראה שהאדון יתברך שמו הנה אמת ענינו שוללת ממנו כל מין חסרון שיהיה כמו שכתבנו בחלק א' פרק א', ורק בברואים אפשר שימצאו החסרונות והרעות, והנה היה הסדור שיבראו מדרגות טוב לברואים ויברא להם ההפך שהוא הרע שהוא

המציאות מה שאפשר שיהיה לרע ויבא האדם בעבודתו ויסיר מענינו ומן הבריאה כלה את הרע כלו ויקבע בו ובבריאה את הטוב לנצח נצחים ועל כן היה הסדור שכל ענין טוב ימצא כנגדו ענין רע, והוא מה שאמר הכתוב גם את זה לעמת זה עשה האלקים" עכ"ל.

היוצא מזה, שכך גזרה חכמתו ית', שאותם הכוחות גופא שמשפיע השפעה טובה כרצונו ית' ורצון יראיו, נתן הוא ית' כח שיהיה השפעה להמשתמשים בכוחות הטומאה להרע בחינת בא לטמא פותחין לו ר"ל.

ואל תאמר שרק בכישוף ושמות הטומאה מועלת השפע, כי כבר מציינו בגמרא שיש עוד אופן הצלחה מצד הרע, והוא בגמרא סנהדרין (דף קה): "אמר רב נחמן חוצפא אפילו כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב לא תלך עמהם ולבסוף כתיב קום לך אתם אמר רב ששת חוצפא מלכותא בלא תאגא היא דכתיב ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני", וברש"י שם: "כלומר איני גדול מהם אלא משיחת מלכות" עכ"ל.

וגדר דברים אלה מבואר במהר"ל (באגדות הש"ס שם), וז"ל: "חוצפה פי' כי השי"ת נותן לאדם לפי רצונו, לכך כאשר מתחזק נגד השי"ת, מניח לו לעשות כפי רצונו שהוא מחציף בו, וכמו כאשר אדם מתחזק בתפלה, עושה ה' רצון האדם, כך חוצפה כל אשר מתחזף ומתחזק, לכך הקב"ה עושה לו רצונו".

ועוד שם וז"ל: "חוצפא מלכותא וכו' כי המלכות יש לה כח וחוזק ביותר ומי שהוא עז יש לו תוקף וכח מצד זה יש לו כח מלכות רק שהוא בלא תגא כי התגא שהוא הכתר מורה על כח אלקי קדוש ולכך היו מושחים המלכים על הראש בשמן הקודש והתגא שהוא נבדל מן הראש מורה כי יש למלך קדושה נבדלת אלקית והחוצפה שהוא כח מלכות כמו שאמרנו אבל כח זה אינו אלקי קדוש המורה על זה התגא ותוקפו הוא הפך הקדושה" עכ"ל"ק, הם דברים נוראים עד כמה גדול כוחו של חוצפה היפך קדושה לפעול מצד הרע, מה שיכולים הצדיקים לפעול בתפלתם ממקור הקדושה והטוב.

והוא הנאמר בתורה למאמינים בה סמא דחייא למשמאילים בה סמא דמותא, וההבדל, שמה שמשיג מצד הקדושה יש בו טובה וגדולה נצחית ומביא לחיי עולם הבא והבא מכח היפוך של קדושה, תולדתה חסרון לפרוח רשעים כמו עשב וכו' להשמדם עדי עד

שסופם לירש גיהנם, והוא שאמר אחר לר"מ מי שיצא לתרבות רעה בראותו כי נידח עלמא, שעכ"פ רצה להשיג גדולה והנאה בעלמא הדין, וממש בבחינת זה לעומת זה, והוא שאמר שכל אדם יש בו שני חלקים אחד בגן עדן ואחד בגיהנם, כי הוא כח הבחינה שנתן לו ה' זה לעומת זה.

ובזה מתבאר מדרש הנ"ל כי גדולה שנתנה לישראל מכיון שהוא ממקור הקדושה תולדתה בנין הבית שבח ורננה, ומה שהשיגה האומות גדולתם הוא מהיפך הקדושה ע"כ בהכרח הנולד הוא חורבן הבית חירוף וגידוף, ואל תתמה עוד על דברי הילקוט שהזכיר משה מישראל ובלעם מן האומות מבלתי להזכיר שלא הרי זה כהרי זה, כי באמת היטב מבואר הדבר בילקוט גופא במה שאמר משה מישראל פי' ממקור הקדושה, ובלעם באומות פי' ממקור הטומאה, והיא הנותנת לחלק ביניהם בתולדה הנצמחת מגדולתם כמו שנתבאר.

ומה נאה להזכיר כאן מה ששמעתי מפי מרן (הגרי"ז) **זצלה"ה** [הגאב"ד דבריסק] בביאור "כי יתרון אור מן החושך כך יתרון החכמה מן הסכלות", דמה שייך יתרון אור מחושך וחכמה מסכלות, הלא הפכים המה ממש? והסביר שהסכלות האמורה כאן נדמה היא כחכמה, הכסילות זו "האבען זיי אנגעשריבען ביכער און ביבלאטעקן", בכסילות זו "האבען זיי אופגעשטעלט א מדינה מיט א גאנצע דיפלאמאציע" כך שמעתי מפי"ק, לכאורה חכמה שלימה, ואינו אלא כסילות היפך חכמה, כיתרון האור מן החושך כן היתרון החכמה מן הכסילות.

ולמדנו איפוא עד כמה גדול כחה של כסילות חשוכה זו, כמה גדול כחה של חוצפה, וביותר בעקבתא דמשיחא דאז חוצפה יסגי כדאיתא **במשנה סוטה** (דף מט:), שאז כח החוצפה מצליח ביותר, ע"כ בעקבתא דמשיחא הוא זמן המלכותא בלי תגא, ויתכן שמגיע כח מלכות זו עד כדי נסים ונפלאות שלא כדרך הטבע, בחינת זה לעומת זה מהיפך כח הקדושה ע"י התחזקות נגד רצונו ית'.

ונתברר לנו כי לא רק מעשיהם וגזירותיהם הוא נגד רצונו ית', אלא עצם גוף קיומה של מלכות זו היא המרידה בו ית', וזו דייקא גוף הצלחתם כח חוצפה יסגי, והאיך יעלה על הדעת שממלכות זו בלא תגא תצמח איזה טובה ישועה קיימת קטנה או גדולה, הלא כל כולה בנויה ממציות הרע, ותולדתה מוכרחה להיות הירוס וחסרון ר"ל.

ושוב הראוני בספה"ק **צדקת הצדיק** אות מ"ו, וז"ל: "ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי, ועל דבר זה ידו כו' ועיין בזה המליץ כל ענין מרגלים על התורה והיה העונש שלא ישיגה ועל זה העפילו לעלות אף נגד רצון השי"ת כמו שאמרו ז"ל חוצפתא מלכותא בלא תגא ולמדוה מבלעם שאח"כ הסכים השי"ת כי בלעם נסתכל עד עקבתא דמשיחא ולכך ידע סוד זה פירוש כידוע מלכות הוא כנסת ישראל וכתר הוא שורש רצון השי"ת ורוצה לומר ממשלה מעצמו בלי רצון הרוצים והתקרבות כנסת ישראל מעצמו והם לא הצליחו בזה מפני שאכלוה פגה כמו שאמרו ז"ל בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא שאז הוא העת לזה כו' ולכך אמר להם משה והיא לא תצלח נראה שעצה היא אלא שלא תצלח ודייק והיא שבכל מקום דרשו רז"ל היא ולא אחרת שיש זמן אחר שמצליח והוא זמננו זה שהוא עקבי משיחא" עכ"ל, והוא אשר דברנו במובנה של מדינה אשר לפנינו, היא המלכותא בלי תגא אשר הם רבותיו של בלעם אותם ראה, ונדע הסוד ועשה מה שעשה, בינו זאת.

ואפשר בזה נבין גם מה שנאמר אצל בלעם לשון "ויקר", ושם ברש"י לשון גנאי וטומאת קרי, כי הוא באמת ענין הפיכת מקור השפע מהטוב לרע, כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא, ולהיפוך זה הכח גופא חוצה להולדת הרע, הוא כחו של בלעם.

וכבר ידענו כי באמת הדבר אחד מעיקרי נסיונות הדור בעקבתא דמשיחא בזמננו יצילנו ה', והיא היתה עצת בלעם כמדתו וד"ל.

ומה נעשה ביום מדובר בנו לעמוד בנסיון להבחין בין זה לעומת זה, בין החכמה להכסילות, בין הצלחה אמיתית להמזויפת, אשר מי יודע לאן עוד יגיענו הנסיון, ועד כמה תשיג המלכותא בלי תגא שלמראית עין יביאו כאלו סימני המשיח ויקריבו קרבנות בהר הבית, כבר החלו בזה, והרי דוד המלך משיח ה' פחד מהם ומכחם באמרו והם קשים ממנו, אבל נראה ששלמה בחכמתו כשם שגלה לנו נסיון זה באמרו זה לעומת זה עשה אלקים וגו', שלא ימצא האדם אחריו מאומה, וכן ביאורו, ביום טוב, כשהשפעה הוצלחה לעולם ממקור הטוב, רצונו יום טוב, היה בטוב אז הטובה הראויה מצויה, וביום רעה, היא בזמן החוצפה יסגי כשהמלכותא בלי תגא מתכוננת ודרך רשעים צלחה, נדע כי זה לעומת זה עשה אלקים, ואל נתמה על הצלחתם.

ועצה לעמוד בנסיון על דבר מה שנאמר בתורה שלא ידבק בידך מאומה בע"ז נאמר, וכבר פי' היראים (עי'

יראים השלם סי' רעד) שר"ל לא ידבק בידך רווח של כלום, והיא שלא נהנה מהצלחתם ולא נקה מהם כל תועלת ורווח ח"ו, כי מלכות זו באמת כולה מהעדר ומהם לא תצמח טובה מאומה, והיא גם יסוד הדברים שאמרו **בחולין** (דף ז:): איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא אמר לה שקולי לא מסתייעא מילתיך אין עוד מלבדו כתיב, ומבואר **בנפש החיים** (שער ג פרק יב) שיצייר אדם בנפשו שאין שום כח מלבדו ורצונו ית', ואז יתבטלו ממנו כל כוחות ורצונות האחרים ולא יהיה להם כל השפעה אליו, לבטל כוחם בלבנו ביטול גמור מתוך קבלה מלכות שמים ויחוד שלם.

ועוד מצינו עצה אחת עפ"י דאיתא **בשבת** (דף לא.): "אמר ר"ל מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים כו' ואפ"ה יראת ה' היא אוצרו אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפרו"ר צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלייה הלך והעלה לו א"ל עירבת לי בהן קב חומטון [פירש"י ארץ מלחה משמרת הפירות מלהתליע] א"ל לאו א"ל מוטב אם לא העלית" ע"כ.

המבואר בזה, כי כמו כור מלא חיטים אם לא מערבים בו קב סם להמית התולעים לא ישאר לו כלום כי אם רקבון, ומוטב שלא העלה, כך אדם עוסק בתורה, ואפילו למד כל ששה סדרי משנה כנגד חוסן ישועות וכו' אין התורה משתמרת אם אין מערב יר"ש מבחינה זו שיקנה סם ממית התולעים, הם שועלים קטנים מחבלי כרמים, הם האפיקורסים מחבלי כרמה של תורה, אשר בלעדי זה אין תורה מתקיימת לו ח"ו, וכבר אמרו ת"ח שאין בו דעת נבלה טובה הימנו (ויקרא רבה פרשה א הלכה טו), מוטב שלא תעלה, היראת שמים מחייבת אותנו לדעת מלחמת מצוה בחינת שומרי תורה יתגרו בם, ובזה תשאר התורה בקרבנו ותלמדנו לקח להדבק בדרכיה לבלתי לטעות אחרי ההבל.

ולסיומו של מאמר זה עוד נבאר המשנה **באבות** (פ"ה מ"ט): "כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה

ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא שנאמר להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך" ע"כ, ובמהר"ל (דרך חיים שם) מסביר כי ג' מידות אלו הם גדר תאוות החומריות של האדם והמניעה מהם, ועיי"ש שהאריך בזה, ועל פי פירושו נראה כאשר ביארנו, כי מדובר מעסק תלמידיהם של אברהם אבינו ושל בלעם שזה קנינו מצד הטוב וזה לעומת זה תלמידיו של בלעם הרשע מקור הרע, ומה ההבדל, פי' במה נבדלת התולדה כשאלו יורשים עוה"ז בטוב האמיתי ונוחלין עוה"ב, הללו הצלחתם העדר ויורשים גיהנום.

ובזה נבאר מה שנאמר במשנה שלאחריה יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וכו' לעשות רצון אביך שבשמים הוא היה אומר עז פנים לגיהנום ובושת פנים לגן עדן ויהי רצון מלפניך שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך, וכבר עמדו הקדמונים בזה מה ענין תפלת יהי רצון לכאן, ועפ"י האמור נראה כי יהודה בן תימא בא לבאר מנין כוחן של תלמידי של בלעם, הלא מכחו של חוצפה יסגי, והתחזקות נגד רצונו ית', ובזה משיגים רצונם, זה לעומת זה בסטרא דקדושה, ועל זה נאמר כי מידת העזות מדה טובה היא לעשות רצון אבינו שבשמים, אבל מי שמשתמש במידת העזות פנים הפך נגד דעת רצונו ית', סופם לגיהנום.

וחזא התנא הק' מה יעשו העזי פנים בעקבתא דמשיחא דחוצפתם יסגי עד שלמראות עין ישלטו בהר הקודש לבנות בית המקדש נגד רצונו ית', על כך התפלל כאן יהי רצון מלפניך וכו' שיבנה ביהמ"ק על ידו ית"ש כשירצה במהרה, ואיתא **בדרך ה'** (חלק ד פרק ב) וז"ל: "בכלל ההשפעות הנשפעות ממנו ית' לצורך בריותיו יש השפעה אחת עליונה מכל השפעות שענינה הוא היותר יקר ומעולה שבכל מה שאפשר להמצא בנמצאים כו' והוא התורה", והא מה שמסיים התנא שהשפעת ביהמ"ק והגאולה יהיה אך ממנו ית' לבד, בכח התורה, כמו שנאמר ותן חלקינו בתורתך, ואז מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.